

(Əvvəlki qəzetin 18, 19 fevral və 4 mart 2017-ci il tarixli saylarında)

“Yaponiyanın güzgüsü – Tokio...”

Başqa ölkələrdə olduğu kimi, Yaponiyada da paytaxt bir növ ölkənin simasını müəyyən edir. Elə ona görə də Tokionu görmək kifayətdir ki, Yaponiyanın heyranətverici bir ölkə olduğunu etiraf edəsiniz.

Yazdıqımıza təkrar qayıdıb bildirim ki, son 10-15 ildə çox səfərlərdə olmuşam, amma Tokio qədər təmiz şəhər görməmişəm. “Şərqi paytaxt” adlanan bu şəhər çox nəhəng bir meqapolisdir. Əhəlisinin sayı 38 milyon olan Tokio ötinin Böyük Britaniyanın “Economist” jurnalının bir bölməsi olan “Economist Intelligence Unit” Araşdırmalar Mərkəzi tərəfindən dünyanın ən təhlükəsiz şəhərlərinin reytingində birinci yeri layiq görülüb. 3-ci yeri yeno da Yaponiyanın başqa bir şəhəri - Osaka sahib çıxıb. “Monocle” jurnalının apardığı araşdırmalarda da Tokio 2016-cı ildə dünyanın 25 ən yaxşı şəhərləri reytinginə başçılıq edib. Reytingin hazırlanmasında beynəlxalq marşrutların sayı, ictimai nəqliyyatdakı qiymətlər, gecə həyatı, kitab mağazalarının mövcudluğu və digər amillər ciddi nəzərə alınıb. İkinci yerdə Berlin, üçüncü yerdə isə Vyana yer alıb. 2015-ci ildə də birinci yerdə Tokio, ikinci yerdə Vyana, üçüncü yerdə isə Berlin qoralmışdır.

Aparılmış sorğulara görə, Tokio dünyanın həm ən təmiz və həm də ən vicdanlı şəhəri kimi yer alıb. Əgər siz hardasa pul kisonizi itirirsiniz, yaponlar birmənalı olaraq onu sizə geri qaytaracaqlar. Tapan şəxs mütləq pul kisonizi xüsusi “itirilən və tapılan” əşyalar bürosuna təhvil verəcək. Bu, yapon xalqının heç də hər millətə xas olmayan milli xarakteridir.

2016-cı ildə yayılan məlumatlara görə, bu il Tokionun sakinləri və qonaqlar fantastik məbləğdə - 3 milyard 424 milyon 11 min 977 yen itiriblər. Bu, həmin şəxslərin market, nəqliyyat vasitələri və digər ictimai yerlərdə unuduğu və yerli sakinlər tərəfindən tapılaraq polisə təhvil verilən məbləğdir. Hazırkı məzənnəyə görə bu, təqribən 32 milyon ABŞ dollarına bərabərdir.

Əslində, bu statistika paytaxt sakinlərinin və turistlərin unutanlığı barədə deyil, yaponların nə dərəcədə vicdanlı olması barədə faktı təsdiqləyir. Tokio şəhərinin polis departamenti hər il bu barədə yeni rekordları dərc edir. Əvvəlki illə müqayisədə 2015-ci ildə tapılan məbləğ 2,5 faiz artıb. Tapılan pul qabları müəyyən hissəsi itki barədə polisə müraciət edən sahiblərinə qaytarılır. Sahibi tapılmayan məbləğ isə dövlət büdcəsinə köçürülür. Burada diqqəti cəlb edən əsas məqam hər şeyin vicdanla və aşkar şəkildə həyata keçirilməsidir.

Beynəlxalq turizm şirkətlərinin fikrincə, Tokiyo səyahət etməklə dünyanı kəşf etmək mümkündür. Tokio çox mətbəxin bir şəhəridir. Burada sanki şəhər içində ikinci bir şəhər var. Şəhəri bir həftəyə gəzib qurtarmaq mümkün deyil.

“Forbes” jurnalının dünyanın şəhərsalma, arxitektura və dizayn üzrə sayılıb-seçilən ekspertləri arasında keçirdiyi sorğuya əsasən məhz İmperator sarayının və “Tower” qülləsinin yüksək qiymətləndirilməsi sayəsində də Tokio gözəl şəhərlər sırasına qorulaşmışdır. Tokionun əsrarəngiz və mön deyərdirəm ki, ən nadir bağda yerləşən İmperator sarayı şəhərdən xas hasarlarla deyil, su sərhədi ilə ayrılır. Yapon tarixi ənənəsinə əsasən imperator evi - sarayının artıq 2500 yaş var. Evin özəsi e.ə. 660-cı ildə əfsanəvi imperator Ozimmu tərəfindən qoyulub.

Yapon taxtının varislik ənənələri və imperator ailəsinə mənsubluq kriteriyaları, İmperator evi 16 yanvar 1947-ci ildən qanunla tənzimlənir. Mövcud konstitusiyaya əsasən, imperator evinin mülkiyyəti dövlətə məxsusdur, buna görə də evin üzvlərinin mülkiyyətinin ötürülməsi və əldə edilməsi məsələlərində hüquqları məhduddur. Yaponiya imperator evinin bədcəsi Yaponiya Parlamenti tərəfindən təsdiqlənir. İmperator çevrəsinə imperatorun öz ailəsi ilə yanaşı, onun yaxın qohumlarının da ailələrini aid edir.

Mənbələr yazır ki, Yaponiyanın ilk paytaxtı 710-cu ildə Nara şəhəri olmuşdur. Nara şəhərində ən qədim budda məbədləri və heykəlləri indi də qorunub saxlanılır. 794-cü ildə Yaponiyanın paytaxtı bugünkü Kioto şəhərinin yerləşdiyi Heyan (Heian) Kyoya (indi Ki Kiotoya) köçürüldü. Heian Kyo və ya Xeyan “Sülh və sükunətin paytaxtı” mənasını daşıyır. Şəhər min il ərzində, yəni 1868-ci ildə Tokio paytaxt olanadək İmperatora ev sahibliyi edib və ölkənin mərkəzi olub. Taxminən 400 il davam edən Heyan dövründən başlayaraq, sırayla Muroqaci, Azuçi-Momoyama və Edo dövründə Kioto Yaponiyanın mədəniyyəti, din və

siyasətini əks etdirirdi. Kioto UNESCO-nun dünya mirası siyahısında qeydiyyatdan keçən 14 bəd-dist və sintoist məbədinə və eləcə də, Yaponiya hökuməti tərəfindən qorunan 1700-dən çox milli xəzinə və mühüm mədəniyyət nümunələrinə sahibdir.

...1998-ci il fevralın 27-də Yaponiyada səfərdə olan Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Kiotoda prefektura və baladiyyə idarəsi, şəhərin Ticarət - Sənaye Palatası adından onun şərifinə təşkil olunmuş rəsmi qəbulda bu qədim mədəniyyət mərkəzi haqqında demişdir: “...Bu gün mən Yaponiyanın qədim paytaxtına – Kiotaya gəlmişəm. Bu, mənim çoxdan arzumu idi. Mən Yaponiya, onun tarixi, qədim mədəniyyəti, ənənələri haqqında, o cümlədən Yaponiyanın qədim paytaxtı kimi Kioto şəhəri haqqında çox oxumuşam. Burada, bütün dünyada tanınan zəngin və çoxəsrlik tarixə, ənənələrə, son dərəcə yüksək dəyərlərə malik bu şəhərdə olarkən yapon xalqının tarixinə, mədəniyyətinə, adət-ənənələrinə və ümumən yer üzündə bəşəriyyətin inkişafı üçün onun gördüyü bütün işlərə öz dərin hörmətimini ifadə etmək istəyirəm”.

Yaponiya qədim mədəniyyət və zəngin ənənələr ölkəsidir. Bu gün Yaponiya bütün dünyanın iqtisadi və elmi-texniki həyatında aparıcı yer tutan bir ölkədir. İkinci dünya müharibəsindən sonra yapon xalqı qısa bir tarixi dövrdə elmin, texnikanın, elmi-texniki tərəqqinin, iqtisadiyyatın inkişafında böyük sıçrayış etmiş və öz ölkəsinə iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş ölkələr sırasına çıxarmışdır. Həqiqətən, bu gün bunu deməyə hər cür əsas var ki, mühafizə Kioto olan Yaponiyanın qədim, zəngin mədəniyyəti ölkənin müasir həyatı - elmi itirilər, qabaqcıl, yüksək inkişaf etmiş texnika, iqtisadiyyatı ilə çox gözəl uzlaşır. Məhz bunun sayəsində, Kiotoda keçmişə, qədim zamanlara xas xüsusiyyətlər müasirliklə gözəl uzlaşdırılmışdır, o, dünyanın məşhur şəhəridir...

2015-ci ilin aprelin 23-də Milli Məclisin sədri Oqtay Əsədovun rəhbərliyi ilə Azərbaycan nümayəndə heyəti də Yaponiyanın qədim paytaxtı Kioto şəhərinə səfər etmişdir. Kioto Dövlət qonaq evində qarşılanan Azərbaycanlı qonaqlara, burada yerləşən qədim yapon bağı haqqında ətraflı məlumatı qocaman bağban Toemon Sano verərək bildirmişdi ki, Heyan dövründə salınmış bağ Yaponiyada bolluğun və cəsarətin rəmzi olan karp balıqlarının yaşadığı hovuzdan, yerli təbiəti məxsus rəngarəng ağac və kollarla təşkil olunmuşdur. Bağ elə qurulub ki, ilin fəsilələrindən asılı olma-yaraq bura həmişə gözəldir və qonaqlar tərəfindən xüsusi maraqla qarşılır.

Mənbələrdə göstərilənə əsasən şahid olmaq tam fərqli təəssürat yaradır. Yəni, “yüz eşitməkdənsə bir görmək yaxşıdır” məsəli əbas yerə deyilməyib. Məsələn, 50 il qabaq Həsən Seyidbəyli

mənbələrdə istinad edərək özünün “On beş gün Yaponiyada” kitabında yazdığı ki, yaponlarda ürkə genişliyi güclü şəxsi ləyaqət hissi ilə birləşir: bu, adamların pula münasibətində özünü daha çox göstərir. Yapon həmişə nəzərə çarpdırmağa çalışır ki, pula biganədir. Hətta deyinən evdar qadınlar belə pulun qalığını saymırlar: adət deyil. Əgər beş fəhlə pivə içəndən sonra pulunu bir yerlərsə, sonradan heç kəs öz payını zorla onun cibinə qoymağa cəhd göstərməyəcək: burada “alman haqq-hesabı” ağıllığına söz deyir. Yaponların təsəvvüründə xirdəçilik, xüsusən xəsislik qüsurların az qala ən böyükdür...”

Yaponiya qədimliyini və müasirliyini vəhdətinin ən gözəl nümunələrindən olan ölkələr sırasına xüsusi çəkiyə malikdir. Bəlkə elə ona görədir ki, dünyanın ən zəhmətkeş və maraqlı xalqı olan yaponlar çox ölkənin yazılarının, tarixçilərinin, etnoqraflarının diqqətini cəlb edib və bu gün də cəlb etməkdədir. Yaponlar Tanrı tərəfindən sanki ayrıca bir məkən üçün yaradılan, çoxlarına müəmmal görünən, zahirən əzik xalq kimi oxşadığı çinlilərdən belə xeyli fərqlənən, bənzərsiz və məhz özünəməxsus olan sadə və səmimi bir xalqdır.

Yaponiyada, görüb gözdüyümüz Tokioda küçələrdə zibil qablarına rast gəlmədik. Hər kas tullantı saydığını özü ilə evinə aparır. Evdə məişət tullantılarını çəşidləyərək 5 müxtəlif rəngli torbaya yığılmalı və həmin gün üçün müəyyən edilmiş torbanı şəhərlər küçünün müvafiq yerlərində qoymalıdır. Çünki hər növ tullantı öz dəşimə günün var. Həmin gün evdəki zibillə bayıra qoya bilmədən, iki-üç gün gözləməli olursan. Qanunsevər yaponlar bu qaydaları çox ciddi əməl edirlər. Bunu müşahidə edəndə adamda belə fikir yaranır ki, yapon xalqının həyatda bir nömrəli işi - təmizlik və ətraf mühitin qorunmasıdır. Onlar təkcə təbiətə qarşı yox, özərinə qarşı da çox tələbkardırlar. Hər gün duş alıb və şəxsi gigiyenaya çox mühüm iş kimi baxırlar.

Yaponlar “sevirmə” deyən qəhrəman sayırlar

Yaponlar çox həyalı və utancaq xalqdır. Na qədər qəribə səslənsə də, yaponlarda “səni sevirmə” sözləri yoxdur. Bu sözləri “sən mənim xoşuma gəlirsən” ifadəsi əvəz edir. “Səni sevirmə” kəlməsini demək isə onlarda qəhrəmanlıq hesab olunur. Yaponlar söyüş bilməzlər. Ən pis sözləri “dali” və “axmaq”dır.

Hər bir xalqın milli-mənəvi dəyərlərini özündə əks etdirən fərqli toy adət-ənənələri var. Uzaq keçmişdən miras qalan bu xüsusiyyətlər illər, əsrlər keçməsinə baxmayaraq, heç zaman unudulmur, nəsil-dən-nəsilə estafet kimi

danışarkən qeyd etdi ki, bizim toylar adətən çox səslili-küylü, yemək-içməklə bəzən keçir. Bir sözlə, vur-gatılın olur. Amma Yaponiyada toy mərasimləri çox sakit ab-havadə keçir. Özü də axşam saat 6-7-dən sonra deyil, güntorta başlayır. Yemək-içməklə az olur. Bir azərbaycanlımın doya biləcəyi qədər süfrə açılır. Bununla belə “yer pulu” kifayət qədər baha olur. Əsas etibarilə böylə gəlindən valideynləri və onların üzərində əməyi keçmiş bir neçə şəxs, əksər hallarda müəllimləri, söz alıb, nitq söyləyirlər. Sonda isə bəy və gəlin öz üzvlərində əməyi olan şəxslərə təşəkkürlərini bildirdikdən sonra, məclis bağli olan edilir. Rəqs etmək olur. Amma çox hallarda rəsmi hissə bəşə

“Qışqırıqlar içindəki pıçılı”

Yapon mətbəxinin yaşı düyü becərməyə başladığı vaxtdan hesab olunur. Əfsanəyə görə, qamış düyü Yaponiyaya İlahi İnarı-sama tərəfindən göndərilmişdir. Bunun təqribən 2500 il bundan əvvəl baş verdiyi naql olunur. Düyü qədim yaponlar üçün hər şey idi: qida və pul. Qəbilə başçıları düyünü xüsusi anbarlarda - “okura” da saxlayırdılar. İndi də Yaponiyada Maliyyə Nazirliyi Okurase - yəni anbarlar naziri adlandırılır.

Yapon sağlamlığının və uzun ömürlüliyünün sirri - dadlı, sağlam yeməklər, enerji və yüksək əhval ruhiyyə verən mətbəxdir. Yaponların

yeməklərə onlar maksimum estetik görkəm verməyə çalışırlar. Dünyanın heç bir yerində yemək mədəniyyəti bu qədər inkişaf etməyib. Yemək burada hər yerdədir. Özündə yüksək keyfiyyətdir.

Əzəğin təzə, tər olması da bu ölkədə çox vacib şərtidir. Məhsullar ya bağıdan təzə götürülməli, ya da isti olmalıdır. Yapon supermarketləri - təzəlik məbədidir. Ət, balıq və tərəvəzlərin üzərində istehsal günü və saati daqiqliklə göstərilir. Yapon kulinariyasında konservləşdirilmiş və dondurulmuş anlaşı, demək olar ki, yoxdur. Aktyor, sənərist Donald Riç yazdı: “Yapon mətbəxinin təzəliyi qışqırıqlar içindəki pıçılı kimi diqqəti cəlb edir. Yeməklər həqiqi görüncü-

dinlərin keşiyində duran və bütün dinlərin birləşdiyi bir məbəd kimi qiymətləndirilən olar da var.

Yaponiyadakı müsəlmanların sayı daqıç açıqlanmış. Ümumiyyətlə, bu ölkədə hökumət heç bir dinin nümayəndələrinin statistikasını vermirdi. Lakin, bir çox yerlərdə Yaponiyadakı müsəlmanların sayının 1 milyon, bəzi mənbələrdə isə 700 və ya 900 min olduğu deyilir. Hazırda Yaponiyada İslam dininin təbliği ilə məşğul olan qruplar mövcuddur ki, dövlət xüsusi yoxlanışdan sonra onlara öz fəaliyyətləri üçün icazə verər və onları lazımi vasitələrlə də təmin edir.

İslamla ən gec tanış olan Uzaq Şərq ölkəsi

Bir çox mənbələrdə yazılır ki, yaponların İslam dini ilə tanışlığı XI əsərə təsadüf edir. Həmin dövrdə köçəri monqol tayfaları əhalinin dini dünyagörüşünə təsir edə bilmirdi. Qısa müddət sonra yenidən başqa ərazilərə köçən bu tayfaların təsiri də onlarla birlikdə çıxıb getdi. Həmin dövrdən qalan yalnız İslam adət-ənənəsinə uyğun məzarlıqdır. Buna görə də Yaponiyada İslamın yayılması bütün tarixi ədəbiyyatlarda XIV əsrdən hesablanır. Bu dövrdə Ərəbistan və Hindistandan köçən müsəlmanlar gəldikləri ərazilərdə daimi məskunlaşmağa başlamışlar. Zaman-zaman mühacirlərin öz övladları üçün mədrəsələr və ibadət etmək üçün kiçik məscidlər inşa etməsi ətrafdağı yaponların da diqqətini cəlb etmişdir. Bir çoxu bu dinin mahiyyətini dərk edəndən sonra özü də müsəlman olmuşdur. Lakin bu cür hadisələr Yaponiyanın xırda və ən ucqar vilayətlərində baş verdiyindən, İslamın əhali arasında çox ciddi şəkildə yayıldığını demək yanlış olardı.

Bu ölkədə İslamın bir din olaraq daha geniş tanınması isə XIX əsrdən başlanmışdır. Belə ki, XIX əsrin 70-ci illərində Təriq Ramazanin “Həzrəti Məhəmmədin həyatı” adlı kitabı ilk dəfə yapon dilinə tərcümə olunur. Az bir müddətdə əhalinin yuxarı təbəqəsi arasında yayılmağa başlayan bu kitab, yaponlar üçün bir məsələni daha da aydınlaşdırdı: yaponların mentalitetində və adət-ənənələrində hakim olan bir çox qaydalar İslamda da qəbul edilir və ya əksinə...

İslam dininin Şərq ideologiyası ilə bu qədər yaxın olduğunu görən yaponların bir çoxu bu dini dərindən araşdırmağa başlayır. Onlar əsasən yuxarı sosial təbəqələrə aid yapon-

Yaponiya – Günəşlə oyanıb yüksələn ölkə

Hüseyinbala MİRƏLƏMOV, yazıçı-dramaturq, Milli Məclisin deputatı

çatdıqdan sonra gənclər ikinci, üçüncü məclis adı altında digər restoranlara yeyib-içməyə gedirlər. Yeno də raqs etməyə az rast gəlinir. Mən daha çox öz toy mərasimlərimizə üstünlük verərdim.

“Xoşbəxtlər ölkəsi”

Yaponlar tə qədim zamanlardan üzü bəri öz təyinatlarını dünyada və ya dünyaya ilə harmoniyanın olmasında görürlər. Yapon mədəniyyətində, ümumən həyatında harmoniya çox önəmli yer tutur. Məsələn, təbiət ilə harmoniya, cəmiyyətlə münasibətdə harmoniya, ruhdan harmoniya...

Yaponiyanın populyar mədəniyyəti və incəsənəti təkcə müasir dövrlə deyil, həm də keçmişlə bağlıdır. Populyar mədəniyyətin və incəsənətin müasir formaları ənənəvi köklərə söykənir: onlar təkcə əyləncəni ifadə etmir, həmçinin yapon dünyasının problemlərini də göstərir. Sənətinə əlmlər tərəfindən yapon mədəniyyətinin, xüsusilə də incəsənətinin estetik prinsiplərinin formalaşması bu xalqın doğma təbiəti olan ilahi münasibəti, təbiət gözəlliyinə sadə etməsi ilə izah edilir.

Yapon incəsənətinin estetik prinsipləri üç mühüm dini-fəlsəfi dəyər üzərində formalaşmışdır: bunlar gündöğər ölkənin məskunları olmaq şərti sintoizm, konfutsiçilik və buddizmdir.

Yaponlarda belə deyim var ki, “dö-yüş fəlsəfəsini bilməyən xalq xoşbəxt ola bilməz”. Onlar ünsiyyət zamanı özəlini həddindən artıq təmkinli aparırlar. Emosiyaların kütləvi şəkildə nümayiş etdirilməsinin yolverilməzliyi onlarda uşaqlıqdan tərbiyə olunur. Statistikaya görə, yaponlar dünyada ən çox kitab oxuyan xalqlardan biridir. Səmişin təyyarəsində və gəmidə, Tokio metrosunun basabasında, göydələnlərin damında salınmış parklarda, uzaq yapon könd evlərinin açılıb-yığılan divarları arxasında - hər yerdə adamların kitab oxuduqlarının şahidi olursan!.. Elə ona görə də yaponların “Kitab insan ruhuna mülhəmdir”, “Kitablar ruhun qidasıdır” kimi atalar sözləri var.

Gündoğar ölkə xalqının dünyagörüşü yalnız çox kitab oxumaqla yox, həm də adamların yaşından asılı olmayaraq, hər şeyə əsl uşaq marağı ilə səciyyəvədir. Gənclər də, qocalar da hər cür kurslara, sərğilərə, müəhazirələrə axın-axın gedirlər.

Yaponlar ilk növbədə özəlini tərbiyə etməyi bacaran və davranışlarını tənzimləməyə qadir xalqdır. Müşahidə olunan faktlara əsasən onu demək olar ki, bu xalq kütləvi surətdə ziyalı xalqdır. Bunun səbəbi təkcə onda

deyir ki, Yaponiyada əhalinin hamısı savadlıdır... Sadəcə, bu ölkədə xalqın maariflənməsi sistemi burada çox yaxşı qorunub. Məsələn, “Musiqi Hüvəskarı Ölkə Fəhrlər Cəmiyyəti” elə kütəvlə təşkilatdır ki, bəzi siyasi partiyalar onun üzvlərini sayına həssəd apara bilərlər. Ona görə də yapon atalar haqlı deyirlər: “Siravı insanlar olmasa, dahilər də olmaz”. Bütün bunlarla yanaşı, mənə ən çox heyrat gətirən faktlar - rəhat, dördmərtəbəli yollarda bir dəfə olsun siqnal sasi eşitməməyim, məsən istehsal edən bu ölkədə tıxac rast gəlməməyim, ümumiyyətlə, yolda, otelə, ticarət məkəzələrində hay-küy eşitməməyim oldu.

əksəriyyəti sağlam qidalanırlar. Ölkədə artıq çəkiddən əziyyət çəkən insana nadir halda rast gəlinir. Belə bir inam da var ki, sağlam yapon pəhrizini ölkə əhalisinin uzunömürlüliyünün başlıca şərtidir. Zəngin tarixi olan yapon milli mətbəxi də çox nəfis formada və bacarıqla təqdim olunur.

Tokioda biz də bunun şahidi olduq. Tokionun ən dəbdə olan Kenzo restoranda gözümlərin qabağında - oturdugumuz masanın əks tərəfində aşbazlar böyük ustahlıqla dünənən ən bahalı əti sayılan “mərmər əti” nazik-nazik doğrayıb peçin üstündə qızartırdılar. Sonra nazik ot dilimlərin yemək üçün zövqlə bəzənmiş masaya qoyub kənarə çəkildilər...

Vaquı cinsi olan yapon inəklərinin zərif və zoğalı rəngli mərmərə bənzər stünlər bir kiloqramı 800 dollara satılır. Bu bahalıqın səbəbi isə heyvanların xüsusi şəraitdə bəslənməsi və yemlənməsi ilə bağlıdır. Yüzliliklərdir ki, bu inəkləri Yaponiyada xüsusi qayda ilə bəsləyirlər. Onlar ən yaxşı seçilməmiş ot və buğda ilə qidalanırlar, dərilləri səkə (yapon arəği) ilə silinir. İnəklərə su əvəzinə hətta, pivə verilir, stressə qarşı masaj belə edilir. Bu isə yağın onların bədəninə bərabər paylanmasına kömək edir. Bu inəklərin 200 qram əti Avropada 100 dollardan aşığı satılır. Amma delikates, ən yaxşı tikələrin qiyməti min dollara da çatır bilər. Başqa ölkələrdə isə qiymət daha baha olur.

İndi belə cinslər təkcə Yapo-

belə adlandırmışdı. Bu fikir elə mənim Yaponiyanı gördüyüm andan, yazımın giriş hissəsində söylədiyim: “Allah Qurani-Şərif ilə belə yaponlara göndəribmiş... Çünki yaponlar Allahın öz (müsəlman) bəndələri üçün rəva bildiyinin çoxuna doğru-tüdrün əməl edirlər” fikrimlə səsləşir...

Bəzi mənbələrdə göstərilir ki, yaponların çoxu özlünü dinsiz adlandırdırlar. Bununla belə, Yaponiyada il ərzində bir çox dini bayramlar keçirilir. Əhalinin 80 faizdən çoxu sintoist və buddist məbədlərində dualar edir, dini mərasimlərdə iştirak edir.

Bu gün Yaponiya əhalisinin sayı təxminən 127 milyon nəfərdən çoxdur. Son 5 il ərzində Yaponiyada əhalinin sayı 1 milyon nəfərə yaxın azalıb. Onların cəmi 10 faizi hər hansısa dinə üzəkəndə inanır.

II Dünya müharibəsində Yaponiya məğlub olduqdan sonra İmperatorun ölkədəki mövqeyi zəiflədi və din dövlətdən ayrıldı. Dini dərslər təhsil sistemindən çıxarıldı. Bu isə əhalinin dini savadının azalmasına, nəticədə əhalinin dinə qeyri-ciddi yanaşmasına gətirib çıxardı. Bütün bunlarla yanaşı, Yaponiyada diqqət çəkəsi və dünyaya nümunə ola biləcək dini tolerantlıq mövcuddur. Bir çox Avropa ölkələrində əhali azan səsinin onları narahət etdiyini əsaslandıraraq etiraz çətmişməli olmuşdur. Bitki və heyvan qitəyinin əzliyi Gündoğar ölkənin əhalisinə gündəlik qidaya həmişə yanaşmağı öyrətməmişdir. Adı, sadə

Bizə məlumat verdilər ki, yapon mətbəxinin əsasını qoyan ərəq çətmişməli olmuşdur. Bitki və heyvan qitəyinin əzliyi Gündoğar ölkənin əhalisinə gündəlik qidaya həmişə yanaşmağı öyrətməmişdir. Adı, sadə

lar idi. Çünki bu cür kitablar aşağı təbəqələrə elə də maraqlandırmırdı.

İslamı araşdıranların əksinə olaraq, bir çoxu bu dinin Yaponiyada mövqə tutmasına qarşı çıxır və hər vasitə ilə İslam haqqında olan müsbət rəyləri dağıtmağa çalışırdı.

1890-cı il sentyabrın 16-da baş vermiş bir hadisədən sonra İslam dini yaponlar arasında çox böyük maraqla qarşılanmışa başlandı. Həmin gün tarixdə “Ərtəğrul frəqəti (hərbi gəmi) qəzası” adı ilə qalmışdır. Belə ki, 1890-cı ildə Osmanlı sultanı II Əbdülhəmid tərəfindən Osman paşasının rəhbərliyi altında 600 hərbiç müttəxəssislər ibarət nümayəndə heyəti “Ərtəğrul” gəmisində Yaponiyaya göndərilir. Gəmidə, Yapon İmperatoru Meiji-ye təqdim edilən üçün bir Osmanlı imtiyaz ordunu və qiymətli hədiyyələr var idi.

İmperator özü şəxsən gəminin qarşılanmasına, heyətin yerləşdirilməsinə nəzarət edirdi. Şəhər əhalisi Osmanlı gəmininın Yo-kohamaya gəlişini çox ciddi şəkildə qeyd edirdi.

Nümayəndə heyəti Yaponiyada bir sıra görüşlər keçirir, o cümlədən Yaponiya İmperatoru tərəfindən qəbul edilir. Lakin geri qayıdırkən gəmi qazaya uğrayır və 531 nəfər, o cümlədən Osman paşa və sultanın qardaşı həlak olur. Yalnız 69 nəfər sağ qalır. Bu qəza zamanı batmış gəminin qalıqları Yaponiya tərəfindən 2 gəmi ilə İstanbula çatdırılır. Hələk olanları isə Yaponiyada dəfn edilir və onların şərifinə Kuşimoto və Yaponiyanın bir çox başqa ərazilərində xatirə abidəsi ucaldılır. Hətta indi də hər 5 ildən bir Türkiyə və Yaponiyada onların xatirəsi yad edilir.

Bu hadisədən sonra yaponların türklərə qarşı marağı və sevgisi başlayır. Təbii ki, əhali artıq türklər haqqında daha çox məlumat öyrənmək istəyir. Buna görə də məşhur Yaponiyalı jurnalist Toraciro Yamada Türkiyəyə səyahət edir. Uzun müddət burada yaşayan və İslam dinini qəbul edən bu şəxsin ilk yerli yapon mənşəli müsəlman olduğu deyilir. O, adını dəyişərək Əbdülxəlil edir. Qəzetlərdə daim osmanlılar, onların dini və mədəniyyəti haqqında yazılar çap etməyə başlayır. Eyni zamanda, bu jurnalist Məkkəyə ziyarət edən ilk yapon olmuşdur...